

şeklinde kullanılması gerekir. Eğer böyle bir örf teşekkül etmemişse bu durumda bunlar en azından belirli işlemler açısından urûzdur. “Meskûk olmayan altun ve gümüş ile muamele beyne'n-nâs örf ve âdet ise bunlar dahi nukûd hükmünde olurlar, değilse urûz hükmündedirler” (*Mecelle*, md. 1340). Bunun aksine bakırdan basılmış paraların bazı hükümler açısından nakit hükmünde olup olmadığı tartışılrsa da *Mecelle*'de bunları semen / nakit hükmünde kabul eden görüş benimsenmiştir (md. 1339).

BİBLİYOGRAFYA :

Firûzâbâdî, *el-Kâmûsü'l-muhtâ*, “arz” md.; Tehânevî, *Keşşâf* (Dahrûc), II, 1172; Serahsî, *el-Meb-sûh*, II, 203, 207; VII, 116, 147; XI, 101; XII, 127; XIII, 121, 125, 126; Muvaffakuddin İbn Kudâme, *el-Muğnî*, Beyrut 1405, II, 623; İbnü'l-Hümâm, *Fetħu'l-kadir*, II, 218; Hattâb, *Mevâhibü'l-celil* (nşr. Zekeriyâ Umeyrât), Beyrut 1995, VI, 9, 173-174; Buhûti, *Keşşafü'l-kınâf* (nşr. M. Emîn ed-Dannâvî), Beyrut 1417/1997, II, 69-70; a.mlf., *Şerħu Müntehe'l-irâdât* (nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türki), Beyrut 2000, II, 270; Ebû'l-Bekâ, *el-Külliyât*, s. 598-599, 624-625; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr* (Kahire), II, 298; *Mecelle*, md. 274, 534, 998, 1141, 1358, 1409; Ali Haydar, *Dünerü'l-hükkâm*, İstanbul 1330, I, 230, 231, 247, 248.

HASAN HACAK

URVE b. MES'ÜD

(عروة بن مسعود)

Ebû Mes'ûd (Ebû Ya'fur)
Urve b. Mes'ûd
b. Muattib es-Sekafî
(ö. 9/630)

Sahâbî.

Babası Ficâr savaşlarında Sakîf kabilesinin kumandanlarından. Annesi Sübey'a bint Abdüşems b. Abdümenâf Kureys kabilesine mensuptur. Dolayısıyla Urve, Hz. Peygamber'le akraba olduğu gibi Ebû Süfyân'ın kızı Âmine ile evliliği dolayısıyla da onun bacanağıdır (İbn Hişâm, IV, 126). Sakîf kabilesinin reislerinden biri olan Urve Mekke'de çok iyi tanınıyordu. Hz. Muhammed'e vahiy gelmesi üzerine Mekkelî müşriklerin, vahyin ona değil Mekke'nin veya Tâif'in zenginlerinden birine indirilmesi gerektiğini söylerken (ez-Zuhruf 43/31) Urve'yi kastettikleri nakledilmiştir (İbn Abdülber, III, 1067). Urve b. Mes'ûd'un Hz. Peygamber'le ve müslümanlarla ilk teması Hudeybiye Antlaşması sırasında gerçekleşti; o, Kureys'in Resûlullah'a yolladığı elçilerden biriydi. Kendisinden önce Resûlullah'a temsilci olarak gönderilen Büdeyl b. Verkâ, bir sonuç alamadan dönünce Ur-

ve bu defa kendisinin Hz. Muhammed'e gönderilmesini istedi; ancak Hz. Muhammed'le barış yapılmasına karşı çıkan bazı Kureysliler müslümanların tarafını tutacağı endişesiyle onun bu isteğine rıza göstermedi. Fakat Urve gönderilen elçilerin temsil gücünün bulunmadığını, ayrıca kendisinin de annesi vasıtasıyla Kureysli olduğunu söyleyerek onları ikna etti.

Urve, Resûlullah'ın yanına gidince onu umre yapma düşüncesinden vazgeçirmek için, Mekkeliler'in müslümanları şehre sokmamaya yemin ettiklerini ve kendileriyle savaşmaya kararlı olduklarını bildirdi. Ayrıca yanında bulunan kimselerin Mekkeliler'le karşı duramayacaklarını ve ilk vuruşmada kendisini terkedip gideceklerini iddia etti. Buna öfkelenen Hz. Ebû Bekir ona ağır bir söz söyleyince Urve zor durumda kaldı. Urve, Hz. Peygamber'le konuşurken Arap geleneğine göre ona iltifat amacıyla arada bir sakalını tuttukça Resûl-i Ekrem'in yanında duran bir sahâbînin her defasında kılıcının kınıyla eline vurarak bu davranışına devam ettiği takdirde elini koparacağı tehdidinde bulunması ve bu kişinin de kendisinin yeğeninin oğlu Muğire b. Şu'be olduğunu öğrenmesi canını çok sıktı. Müslümanların Resûlullah'a gösterdikleri sevgi ve saygıdan son derece etkilenen Urve, Mekkeliler'in yanına dönünce bunu dile getirdi. Elçi sıfatıyla birçok kralın yanına gittiğini, krallarına bu derece sevgi ve saygı gösteren başka bir topluluk görmediğini söyledi (Buhârî, “Şürûh”, 15). Mekkeliler'e Resûl-i Ekrem'le iyi geçinmelerini, onun ve arkadaşlarının Kâbe'yi ziyaret etmelerine izin vermelerini, aksi halde kendilerinin zararlı çıkacağını belirtti. Mekkeliler'in onun tavsiyelerine önem vermemesi üzerine oradan ayrılıp Tâif'e gitti.

8 (629) yılında Hz. Peygamber'in Tâif'i kuşatması esnasında Urve b. Mes'ûd, müslümanlara karşı kullanmak üzere mançılık yapmayı öğrenmek için Yemen taraflarındaki Cüreş'te bulunuyordu. Resûl-i Ekrem kuşatmayı kaldırıp Medine'ye döndükten sonra memleketine gelen Urve'nin gönlüne İslâm sevgisi düştü ve Resûlullah daha Medine'ye ulaşmadan ona yetişip İslâmiyet'i kabul etti. Hz. Peygamber, Urve'nin itibarlı bir kişiğe sahip olması, aralarında akrabalık bulunması, Hudeybiye görüşmeleri sırasında insafli bir tutum sergilemesi dolayısıyla onun Müslümanlığı benimsemesine çok sevindi. Bu arada Urve, kabilesine dönüp halkı İslâmiyet'e davet etmek için izin istediysede Resûl-i

Ekrem, Tâifliler'in kendisine kötülük yapmasından, hatta onu öldürmesinden endişe ettiğini söyleyerek buna izin vermek istemedi. Ancak Urve hemşehrilerinin kendisini çok sevdiğini anlatınca Tâif'e dönmesine müsaade etti. Urve Tâif'e gidip ziyaretine gelenlere müslüman olduğunu bildirdi, İslâmiyet'in mükemmel bir din olduğunu anlattı. Fakat Tâifliler onu dinlemediler. Ertesi gün sabah namazı vaktinde evinin üstüne çıkıp ezan okudu ve kavmini İslâm'a davet etti. Ancak buna öfkelenen halk ok atarak Urve'yi ağır şekilde yaraladı. Urve'nin akrabaları kendisini yaralayan kimseden intikam almak isteyenince Urve buna izin vermedi, şehitliği ilâhî bir ikram kabul ederek kendisini yaralayanın kanını bağışladığını belirtti. Hz. Peygamber, Urve'nin şehadetine çok üzüldü ve onun Yâsîn sûresinde kendisinden bahsedilen, kavmini hidayete çağırdığı sırada onlar tarafından öldürülen kimseye benzediğini söyledi (İbn Sa'd, I, 312; Hâkim, III, 713). Urve b. Mes'ûd'un vefatından sonra oğlu Ebû'l-Melîh Medine'ye gelerek müslüman oldu. Resûl-i Ekrem, İsrâ hadisesini anlatırken Beytülmakdis'te gördüğü peygamberlerden Hz. İsa'ya en çok benzeyen kimsenin Urve b. Mes'ûd olduğunu bildirmiştir (Müslim, “İmân”, 271). Urve az sayıda hadis rivayet etmiştir (Wensinck, VIII, 190).

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *el-Megâzi*, II, 594-599; İbn Hişâm, *es-Sire*, III, 328; IV, 93, 95, 121, 126, 182-184, 187, 219; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 215, 312; V, 503-505; Hâkim, *el-Müstedrek*, III, 713; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), III, 1066-1067; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, IV, 31-33; VI, 299; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), IV, 492-494; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), XIII, 159-170; XVI, 61-70; Wensinck, *el-Mu'cem*, VIII, 190; C. E. Bosworth, “Urwa b. Mas'ûd”, *EP* (İng.), X, 909.

HABİL NAZLIGÜL

URVE b. ZÜBEYR

(عروة بن الزبير)

Ebû Abdillâh Urve b. ez-Zübeyr
b. el-Avvâm b. Huveylid
el-Kureşî el-Esedî
(ö. 94/713)

Medineli meşhur yedi fakihten biri,
hadis ve siyer âlimi.

23 (643) yılında Medine'de doğdu. Babası, Hz. Peygamber'in halası Safiyye bint Abdümtalib ile Hz. Hatice'nin kardeşi Avvâm'ın oğlu, ilk müslümanlardan ve aşere-i mübeşşereden olan Zübeyr b. Avvâm, annesi Esmâ bint Ebû Bekir'dir. Urve'yle